

הגות מחשבה ומוסר בענייני פרשת השבוע ונידוני הלכה

משנתה
של תורה

מתורגמים של יושבי בית המדרש ברכסים

משנת חכמים
מתורגמים של רביתנוגדולת מעלת בצלאל
הרה"ג רבי מאיר פדידה שליט"א

ה"פ "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה". הקשה הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל בספרו "לב אליהו", מה רצה משה רבינו להדגיש בתוספת המילה "ראו", לכאורה די היה לו לומר "קרא ה' בשם בצלאל"? ועוד, מדוע מזכיר כאן הפסוק גם את חור זקנו של בצלאל?

הסברים של דברים, אומר הרב ז"ל, שבצלאל זכה לעסוק במלאכת הקודש של בנין המשכן בזכות זה שסבו חור מסר נפשו בשעה שעשו בני ישראל את העגל, ונהרג על קידוש שמו יתברך כדאיתא בגמ' (סנהדרין ז.). וכנגד מה שהוא מיחה בבני ישראל על עשיית העגל, זכה שנכדו יעסוק בהקמת המשכן שהיה כפרה על עבירה זו, שנתן בצלאל את נפשו על המלאכה יותר משאר החכמים (עיי' רש"י פרק לד פסוק א'). ומילא אותו ה' בחכמה בתבונה ובעצת ובשאר המעלות המנויות כאן בפסוקים.

ואכן המשכן שעשה בצלאל קיים לעד, כמו שאמרו חז"ל בגמ' (יומא עב.) עה"פ "ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים" שמה תאמר אבד סבירן ובטל סיכוין (פירשי - שמה תאמר משנגזו אבד סבירן שלא ישבו עוד, ובטל סיכוין מה שאנו סוכין וצופין להן), תלמוד לומר: "עומדים" - שעומדים לעולם ולעולמים. ע"כ.

לעומת זאת, בית המקדש אשר חירם מלך צור שלח את עצי הארזים והברושים לבנייתו, ועבדיו כרתו אותם והבנאים שלו הכינו את העצים ואת האבנים לבנות הבית (ראה מלכים א,ה), לא היה לו קיום ונחרב.

וכך מצאנו גם בכלים: הואיל ונעשו בקדושה בידי בצלאל ושאר חכמי לב עפ"י משה בציווי השי"ת, נגזזו, ולא

או מאות שנים - ק"ו במחלות רוחניות. חיידקי הטומאה של מחלות הנפש החוטאת ודאי שבכוחם להרעיל את האויר בטומאה ובזוהמא גדולה לאין ערוך.

בזוה"ק (ס"פ כי-תשא) מובא שכיודע לאחר מתן תורה פסקה זוהמתם של ישראל ולא שלט בהם יצה"ר, אבל אחרי שחטאו בעגל, חזרו לזוהמתם וגרמו שוב מיתה לעולם, והקשו שם בזוה"ר, תינח ישראל, אבל יהושע הרי לא חטא בעגל שכן לא היה עמהם במחנה, וא"כ מדוע מת? ומתריצים שם שבפגימה שפגמו. ישראל וגרמו למוות, נפגם גם יהושע, ורק משה רבינו לא נפגע - נ"ב: משום שבשעת חטא העגל לא היה משה רבינו בארץ אלא בשמים מחוץ לאויר כדור הארץ ולכן מיתתו היתה מיתת נשיקה עפ"י ה'. עכ"ד הזוה"ר. הנה לנו בזה דוגמא להרעלה רוחנית של האויר שפגעה גם ביהושע.

עלינו לזכור בימים אלו שהפושעים למיניהם הרעילו את האויר מאוד, נשמות רבות נפלו כבר חלל במגיפה זו ונאבדו לנצח ר"ל. נתקיימה בזה הנבואה האחרונה בסוף מלאכי המדברת על דורינו - דור עקבתא דמשיחא: "חזקו עלי דבריכם אמר ה', ואמרתם מה נדברנו עליך". כלומר, איננו יודעים מה פשענו, הרי אנו מדברים עברית ואוהבים את ארץ ישראל, ומשיבי הנביא בשם ה': "אמרתם שוא עבוד אלקים וגו' - כפירה גמורה. והם לעומת זאת סבורים שלא חטאו: "ואמרתם מה נדברנו". בעת כזאת העצה היא להמלט ולהציל נפשינו לכל נפגע במגיפת הכפירה, לקיים: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו". ואז יקויים בנו: "ויקשב ה' וישמע ויכתב זאת בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". (מספר "ילקוט לקח טוב" פרשת ויקהל עמ' רמו).

הוא מטמא את כל הלומד בספר הזה. ולכן אין זה מן הראוי לקרוא בספרים שחיברו וכתבו אנשים שאינם מהוגנים - וק"ו מושחתים או כופרים - אפילו אין כתוב בהם שום דבר רע, מ"מ אפשר להנזק מהם מאוד. וכן היה הגר"ח אומר שהלומד בבית שנבנה בחילול שבת לא יצליח בלימודו מכיון שקירות הבית טמאים. ומסופר על כמה וכמה גדולי תורה שכאשר היו שוכרים דירה היו נוהגים להתעניין מקודם מי היה דר בבית הזה בעבר, האם היה שומר מצוות וטהרת המשפחה כדת וכדין.

וזכרנו - מוסיף הרב לאפיאן ז"ל ואומר - מעשה שהיה בימי נעורי כאשר למדתי בישיבת לומז'ה והיה שם בעיר בית חולים ישן נושן מלפני כמה דורות, עד שגם זקני המקום לא ידעו מתי נבנה בית חולים זה. כמה פעמים אירע שחולים אשר שהו תקופה ממושכת בבית החולים, חלו במחלות נוספות שלא היו קשורות למחלה אשר בגינה אושפזו בבית החולים. ותהום כל העיר על תופעה זו, וגם הרופאים לא מצאו שום הסבר לפשר הדבר.

כאשר חזרה התופעה ונשנתה, הביאו למקום כמה פרופסורים ידועי שם מוורשא והם שהו משך זמן מה בעיר כדי לחקור ולבדוק את הדבר. בסופו של דבר באו הפרופסורים למסקנא שמאחר שבנין בית החולים הוא ישן מאוד, נבלעו במשך השנים חיידקים נושאי כמה וכמה מחלות מדבקות בקירות הבית. וזהו מקור המחלות שחלו בהן החולים כעת. מיד הרסו את כל הבנין והוציאו את כל עצי ואבניו ואפרו מחוץ לעיר ושרפום עד שלא נשאר זכר מכל הבנין (מובא בלב אליהו, פ' נח).

ומעתה, אם במחלות הגוף אנו רואים שהחיידקים נשארים ונכנסים בתוך תכלי הבית, ויצאו והזיקו אחרי עשרות

שלטה בהם יד עכו"ם, משא"כ כלי המקדש כאשר נחרב בעוונותינו, נפלו הכלים ביד עכו"ם והולכום לבלבל כללו של דבר: כל מקום שנתוספה בו קדושה יתירה, אין הטומאה יכולה לפגוע בו. וכן להיפך. איתא בגמ' (ב"מ פה:) אמר ר' חייא אנא עבידנא לתורה שלא תשתכח מישראל. ומה עשה? אמרו שם שהיה זורע פשתן ואח"כ עשה מהפשתן שיגידל רשתות ומכמורות והיה צד בהם צבאים ושחטם. את הבשר האכיל ליתומים ואת העורות הפשיט ועשה מהם קלף לכתוב עליו חמישה חומשי תורה. ונכנס לעיר ולימד מתוך החומשים שכתב חמישה תינוקות. לכל אחד מהם לימד חומש אחד מחמישה חומשי תורה. וכן ששה סדרי משנה לימד לששה תינוקות, כל אחד סדר אחד, ואח"כ כל אחד מן התלמידים היה מלמד את מה שלמד לאחרים. ומצאו עי"ז כולם ודעים חמישה חומשי תורה וששה סדרי משנה.

ומקשים העולם מדוע היה עליו לטרוח כל-כך, הרי יכול היה לחסוך טורח וזמן אם היה קונה בהמה ועושה בה את מה שעשה כנ"ל? וכתב המהרש"א בחידושי אגדות (שם) שר' חייא רצה שיהא קיום לתורה שמלמד ושלא תשתכח תורה מישראל. וכדי שהכל ייעשה מתוך כוונה ומחשבה טהורה לשם תורה בלא שיתוף שום מחשבה אחרת, עשה הכל בעצמו החל מזריעת הפשתן ועד כתיבת הספרים. אילו היה קונה בהמה בשוק לא היה נעשה דבר זה כל-כך בשלימות.

למדנו מזה עד כמה יש להזהר ללמוד מתוך ספר שנכתב בקדושה. וכך היה הגר"ח מוולוז'ין אומר שהלומד מתוך ספר שכתבו אדם שאינו הגון, אפשר שלא יצליח בלימודו משום כך. וזהו טעם ההלכה שספר תורה שכתבו מין ישרף, לא רק שאין בר קדושה אלא



שונה מהמקובל. אין הכוונה לראייה המתבצעת ע"י העיניים החומריות, אלא בדבר שהוא נעלה מזה.

עלינו לדעת שהקב"ה נותן לכל אחד כוחות, כדי שיהיה מסוגל לבצע את רצונו ה' במילוי תפקידו וייעודו בעולם. אמנם אין גוזרים על האדם ומכריחים אותו למלא תפקידים ולבצעם, הכל נתון לבחירתו החפשית, אבל ברור שהוא בא לעולם למטרות מסוימות, ולעת פקודה יתבעו ממנו והוא יירש ליתן דין וחשבון על אי ניצול הכוחות שניתנו לו למילוי מה שנדרש ממנו.

זהו פשר דבריו של משה, וכך הוא אומר לבני ישראל: עיניכם הרואות כי קרא ה' את בצלאל לעשות את המשכן, ומילא אותו לצורך זה בכל הכוחות הנדרשים לביצוע המשימה. ומזה יודעים אנו שכל אדם באשר הוא, בין זה שניתנה לו חכמה ובין אחר שקיבל גבורה או שפע ברכה בכסף או בנכסים, כל זה ניתן אך ורק כדי שיוכל לעשות את רצונו ה'.

כאשר רואים אנו בנ"א רבים שניתן להם חכמה או גבורה או כספים, והם אינם עושים את רצונו ה' יתברך, זה בגלל שהבחירה בידם והם בחרו ברע. ידוע נדע שהם יתבעו על כך ויצטרכו ליתן דין וחשבון על כל מה שניתן להם ומה עשו בו, העשיר בעושרו והחכם בחכמתו.

"סוף מעשה במחשבה תחילה"

על בצלאל שעסק במלאכת המשכן, אמר משה רבינו "וימלא אותו (ה) רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת... לחשוב מחשבות". הקשר בין חכמה ותבונה לבין לחשוב מחשבות, מעמיד אותנו, אומר מרן הרב שך זצ"ל בספרו "מראש אמונה", על אחד ההבדלים המהותיים ביותר בין ישראל לבין אומות העולם.

אם נתחקה אחר המחשבות של אומות העולם, נראה בעליל שאין הרעיונות הגדולים של תרבותם, משפיעים כלל על מוסריותם. הנה חורבן יהדות אירופה, חשף לעינינו כיצד אומה הנחשבת לכאורה לתרבותית, מסוגלת לרדת לשפל הדיויטה התחתונה באכזריות נוראה, תוך כדי הסרת כל רגש אנושי, במעשי השמדת עם!

תופעה זו מלמדת אותנו שאין לחכמתם לתרבותם, ולמחשבותיהם הנעלות, כל השלכה על מהותם ואישיותם. לעומת זאת מזדקרת ועולה בנוגע נפלא חכמת התורה, המשפיעה על נפש האדם ומעצבת את אישיותו האצילית.

המחשבות שבהן מילא הקב"ה את בצלאל, הניבו פירות נפלאים! הן עיצבו את ההכרה שאין בניית המקדש מעשה הרכבה גרידא של חומרי בנין. ושאין עבודת הקרבנות פולחן של זביחה והקרבה, אלא

על נס, זריזות שלא היה בה צורך מצד איזו שהיא דחיפות. זו היתה הצורה הנאותה שבה יש לכבד את דבר ה' ורצונו.

ואם במקום שבו לא היתה חשיבות לזריזות לכשעצמה, משבחת התורה כל כך את זריזותם של בני ישראל, על אחת כמה וכמה שבמקומות או מצבים שבהם נחוצה הזריזות, יש לה ערך עליון המרומם את כל מעשה המצוה. מן הראוי הוא, איפוא, להזדרז ולקבל על עצמנו בזריזות, את מעלת הזריזות.

"מעשה איש ופקודתו"

הגר"מ פינשטיין זצ"ל עומד בספרו "דרש משה", ומפיק מטעמים ממלה אחת שדרש משה רבינו, בפני בני ישראל. "ראו קרא ה' בשם בצלאל" וגו', כך פותח משה בהציגו את בצלאל שנבחר לעשות במלאכת הקמת המשכן. וכאן נשאלת השאלה מה פשר המלה "ראו" שבראש דבריו, כיצד ניתן לראות את "קרא ה' בשם בצלאל" וגו'? מדוע איננו מוצאים מלה זו, כאשר אהרן או משהו אחר נבחר לתפקידו? המסקנה המתבקשת היא שמדובר כאן בראייה

זריזותם של ישראל לקיום מצוות

מדוע הוצרכה התורה להדגיש במפורש ולומר "ויצאו כל עדת ישראל מלפני משה", וכי יעלה על דעתו של מישהו שהם נותרו שם על עמדם? שאלה זו שואל הגרי"צ דינר זצ"ל בספרו "מקדש הלוי", ומסיק מכאן מסקנה חשובה הנוגעת לאופן שבו יש לקיים את מצוות ה'.

שכן כאן מתגלה בפנינו שבחם של ישראל, אשר מיד משכילה משה למסור להם את ציווי ה' אודות התרומה הנדרשת מאתם למלאכת המשכן, הם קמו ויצאו איש אל אהלו. מה היתה הדחיפות? מה היתה העילה ליציאה מבוהלת זו? להזדרז להביא את התרומה לבנין בית ה'! הם לא התעכבו אף לא לרגע אחד כדרכם של אנשים הנפרדים זה מזה ומשתהים תוך כדי כך, ולעתים אף שוקעים בשיחת ריעים. הם קמו מיד ויצאו מלפני משה, כפי שמעידה התורה, כדי למלא את המוטל עליהם בזריזות ובשלמות.

אף אנו צריכים להפיק מהדברים את הלקח החשוב, אודות חובת הזריזות בקיום המצוות. שכן לפנינו דוגמה למופת של זריזות אשר התורה עצמה מעלה

להערות: good7080@gmail.com



מישנת הרף
הארות והערות על הרף היומי



הערות צחות על סדר הדף היומי • חגיגה ח"ד
הרה"ג רבי נחמיה וואלך

א. גדר המצוה

ת"ר ושמתח בחגך - באכילת בשר קרבן [ח. וברש"י]. צריך להבין, מאחר שכל ענין המצוה הוא השמחה, א"כ מדוע דוקא בשר, אי משום שבשר מצד המציאות גורם שמחה, הלא גם יין משמח לבב אנושי?

והנה כתב רש"י שכאשר יש כבר קרבנות אחרים אז כיון שיש להן בשר לשובע יוצאין בהן משום שמחה, ולא צריך להביא עוד שלמים. עוד ביאר שלא יוצאים בבשר חטאת העוף, משום 'שאיין שובע אלא בבשר בהמה.' [לשונותיו לעיל ז. להגירסא שלפנינו].

ונראה מלשונו גדר מיוחד, שהשמחה בבשר היא מחמת השובע שבו, ואין זה כשמחה של יין, שהיין מתכוננו וטבעו גורם שמחה, אך הבשר אינו גורם שמחה אלא ע"י ששבעים ממנו. ומבואר בזה נמי דדוקא בהמה, משום שבבשר עוף אין שובע כמו באכילת בשר בהמה.

ולכאורה באמת דבר חדש הוא זה, ומנין לו לרש"י שהשמחה תלויה בשובע דוקא? ואפשר שגדר זה מונח כבר בפשטיה דקרא - 'וזבחת שלמים ואכלת שם ושמתח לפני ה' אלוקר', משמע כהנ"ל,

ב. סייעמא

מידת הרחמים עלינו התגלגלי, או נגלגלה? - הנה כבר דנו בזה מגדולי רבותינו האחרונים, וכן בנוסח 'מכניסי רחמים', ועוד כדומים לזה, ועיקר ושרש הגדון כבר ישנו בראשונים.

ורק לציין באנו, להא דיחזקאל ביקש רחמים שלא יהיו פני שור בכסא הכבוד, דהיאך קטיגור יעשה סניגור. וברש"י - **אנו צריכין שיבקשו מרכבותין עלינו רחמים**, והשור קטיגור הוא. ומבואר מזה דאין פגם בכך שמידותיו או צבאותיו של הקב"ה מבקשים עלינו, וא"כ לכאורה הוא הדין ל'מידת הרחמים', וכיוצ"ב.

אכן אולי יש מקום לחלק, דיחזקאל אמר רק שכן הוא המציאות שברא הקב"ה - שהמרכבות מבקשות רחמים עלינו, אך לא שאנו מבקשים מהם לבקש. משא"כ 'מידת הרחמים עלינו התגלגלי' ומכניסי רחמים' שלשונו אלו אנו עצמנו אומרים אותן, ונמצא שאנו מבקשים מהם, ולא ישירות מהקב"ה, ועל זה דייקא שייך הגדון הנ"ל.

המשך בעמ' 4 <<<

י"ל ע"י
מישנת הרף של תורה - רכסים ©
054-846-8706
Mishnatar@gmail.com
153-4-653-1557

לרפואת
יוסף משה בן אורה | יצחק בן תמר
בתושח"י

זמני היום - לאופק רכסים

09:59 ס"ז תפילה	17:04 הדלקת נרות
11:53 חצות	06:11 נץ החמה
17:34 שקיעה	08:17 סוקל"ש מג"א
18:11 צאת ש"ק וי"ט	08:25 מג"א - 72
18:46 ר"ת	09:02 גר"א

מברכים אדר ב' ר"ח ימים חמישי - שישי
המוזל יהיה ליל חמישי בשעה 03:51-17 חל

זכנו לקבל שבתות מתוך רוב בריאות ושמחה

לקוחות כללית ברכסים, לשירותכם מוקד שבת מרפאות סביון, רח' סביון 40 טל' 04-6641025

שעות פעילות
ליל שבת 20:00-18:00 | שבת 12:00-8:00



לשירותכם, מנהל קשרי קהילה ברכסים:
הרב דני בוקובזה 054-8457898





האם לחתום על ערביות

”אָדָם חָסֵר לֵב תּוֹקֵעַ כִּף עָרֵב עָרְבָה לְפָנָי רַעְהוּ”
(יז,ח)

הפסוק עוסק באלו החתומים ערבות לחבריהם ואינם בטוחים לגמרי שבבוא הזמן ישלמו, אך אעפ"כ בגלל חוסר הנעימות הם חותמים, עליהם בא שלמה המלך ע"ה להזהיר מלחתום, בגלל שתי סיבות, סיבה ראשונה, כיון שבתכן שבסוף יבואו לידי מצה ומריבה עם המלווה, כשיבוא להיפרע ממנו. ערב שחותם ללווה הוא חותם על דעת שהלווה ישלם, וכשבסוף המלווה תובע ממנו במקום הלווה, לא בקלות הוא ישלם על דבר שהוא לא נהנה ממנו, אלא אחרי שיתבענו לב"ד, זו מריבה ראשונה שתהיה לערב, המריבה הבאה תהיה לו עם הלווה, להיפרע ממנו ולמצוא נכסים שאפשר לתבוע מהם.

סיבה שניה, שמי שחותם ערבות, לא ברור לו עצמו שבאמת הלווה יהיה לו מהיכן להחזיר, אופן כזה של התחייבות, זה נחשב שהוא פושע בממונו, וצדיקים חביב להם ממונם יותר מגופם. מוסיף רבינו יונה, אם נרד לשורש המחשבה של הערב, מדוע הוא חתם? הרי הוא אינו בטוח שחברו ישלם? אלא הסיבה היא, כיון שהוא מתבייש לסרב לחברו, בושה כזו היא שלא במקומה, כי בדבר שהדעת מחייבת לסרב, לא צריך מלהתייחס לבושה, עדיף באותו זמן לסרב ללווה בכל תוקף, מאשר שבסוף יגיע לידי מריבות. יסוד זה, צריך לשמש אותנו לכל החיים, יש עדינות ובושה שלא במקומם, סוג דברים כאלה שקשה לו לסרב להם, אך חובה עליו באותו זמן לפעול לפי שכלו ולכלוא את הרגש ולחשוב מה יהיו התוצאות.

כתוב שבשלושה דברים האדם מתרחק, אחד מהם זה מן הערבונות (יבמות קט,א), אך כל דבר בגבולות הראויים, אם הוא יודע שאותו אדם שמבקש ממנו את הערבות הוא אדם הגון ואפשר לסמוך עליו, אפשר לחתום לו, כאן עוסקים באדם שהוא סומך על מי שהוא אינו אם אפשר לסמוך עליו, לכן יש עליו טענה, למה אתה מביא את עצמך לידי מריבה ולידי הפסד ממונך, ואם תאמר שלא נעים לך, מוטב שעתה לא יהא נעים לך, מאשר לבוא אחר כך לידי מריבה.

התמודדות עם מקום לא מתאים

”אֵת פְּנֵי מִבִּין חֶכְמָה וְעֵינָי כְּסִיל בְּקִצָּה אֶרֶץ”
(יז,כד)

לעיל (פס"י) התבאר שבכדי להיקרא בתואר 'מבין' צריך להיות בו שתי דברים, לאהוב את החכמה, ושיהיה בו לב להבין, עתה בא שלמה המלך ע"ה לעזור למי שנמצא במקום שאין שם גדולים בחכמה, שגם במצב כזה יחפש את החכמה מכל אדם קטן כגדול ויקבל האמת ממי שאמרה, אדם כזה שהוא 'מבין' הוא יבחן את הדברים שהוא שומע, ואם כנים ונכוחים הם, יקבלם מכל אדם, וכשיגיע למקום שיש אנשים חכמים יותר, ישמע ויוסיף לקח ונמצא שמי שלמד כבר, אך ברמה

נמוכה, עתה את אותם דברים יבין ברמה גבוהה יותר, כמו שאמרו חז"ל, כלי מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק.

אבל הכסיל 'בקצה הארץ', הכסיל אינו לומד מאנשי מקומו שנמצאים לידו, הוא רוצה ללמוד דווקא מאלו הרחוקים ממנו, הידועים אנשים חכמים וידועים, ולמעשה, כיון שהם רחוקים ממנו, גם אליהם אינו מגיע ונמצא ריק מן החכמה. תכונה זו של הכסיל נובעת משלשה דברים, הגאווה שלו, שלא נותנת לו ללמוד מכל אדם, השנייה, חוסר אהבה אמיתית לחכמה, אלא רק למטרה של השתררות מן החכמה וכאשר היא לא נותנת לו את זה, הוא לא לומד אותה, והשלישית, שהוא אינו מוקיר את ערך הדברים מצד עצמם, אלא רק בגלל ממי שהם נאמרו.

זה באמת כלל גדול, לדוגמה אדם נמצא בישיבה, הוא נמצא אצל רבנים, לא תמיד לרב שלו יש את כל המעלות, למשל, הוא אוהב פשט והרב שלו למדן גדול ועל פשט הוא לא כל כך מתעכב, לא צריך לחשוב, אוי, אני רוצה פשט והרב הזה לא מתאים לי, אלא אדרבה, הוא למדן, תנצל אותו! תנצל את המעלות שישנם. בכל ישיבה שאדם

נמצא לא יתכן שתהיה בשלמות הכל במאה אחוז, צריך בכל ישיבה וישיבה למצוא את המעלות שלה, מכל רב ורב לראות מה אפשר ללמוד ממנו.

הגר"א מפרש: 'את פני מבין' - החכמה שלפניו, שהחכם נהנה לעשות את רצון ה', ממילא כל רגע שהוא לומד הוא נהנה. 'ועיני כסיל בקצה הארץ' - הוא מחכה לסוף המסכת, או לסוף הש"ס. האמת שזה רק לא בלימוד, יש דרגה שאדם נהנה לעשות את רצון, מפני נהנה שרצון ה' יעשה, אבל יש דרגה אחרת, שהוא עושה את רצון ה', מפני שהוא נהנה, זה מקרב אותו אל ה', בשבילו זה תכלית ההצלחה.

ישנם כאלו שבכל שיעור בישיבה הם לא מרוצים. אני זוכר בחור מ'כפר חסידים', שאצל מגיד שיעור אחד הוא לא היה מרוצה, מפני שהוא נותן לכל אחד כרצונו, אצל מגיד שיעור שני הוא לא היה מרוצה, מפני שהוא בכלל לא נתן לדבר. רבי חיים שמואלביץ אמר: יש עוף שיש ריח ממנו, אותו העוף רץ עם המקור לחפש מהיכן הריח רע הזה, והוא לא יודע שזה ממנו עצמו, כך יש אדם שהחיסרון הוא בו, אבל הוא חושב שהחיסרון שהוא חש, בעצם הוא בו עצמו.



מקור המנהג וטעמו

הרמ"א (סי' רצ"ג ס"ג) הביא מהאור זרוע (הלכות מוצ"ש סוף סי' פ"ט) דבמוצ"ש לאחר שאומרים 'והוא רחום יכפר עון' וכו' מיד החזן אומר 'ברכו' במשך גדול, והטעם מפני שהנשמות חוזרות לגיהנם לאחר מכן ובעוד שמושך אינם חוזרים. ועוד טעם שיש למשוך מפני לויית השבת שצריך ללוות המלך, ועוד טעם מפני איחור הוצאת שבת. וכן שמעתי שרבינו אליעזר היה חזן והיה מושך 'ברכו' בכל כוחו.

[ומשמע מדבריו בטעם הראשון, שמיד לאחר שגמר למשוך ה'ברכו' הרשעים חוזרים לגיהנם. וזה דלא כהטור בס' רצ"ה, שכתב שחוזרים לדינם לאחר תפילת ערבית, וע"ע בספר המנהיג הלכות שבת סי' ס"ה, ובכלל בו].

מעלת המאריך ב'ברכו'

כתב הברכי יוסף (סי' רצ"ג ס"ג) 'ראיתי מר' חיים ויטאל בשם רבינו האי גאון, קבלה מנוסה שיש הצלחה כשאדם מושך ומאריך באומרו 'ברוך ה' המבורך' בצאת השבת. וסיים - ואח"כ מצאתי בהלכות גדולות [סוף הלכות ציצית דף מ"ח ע"ב], דיש להאריך כשאומר 'ברוך ה' המבורך' בכדי להנצל מההיזק של אותו שבוע', עכ"ד.

להאריך ב'והוא רחום'

והנה המעיין היטב בכל המקורות הנ"ל יראה שעיקר האריכות צריכה להיות ב'ברכו' או בעגית הקהל 'ברוך ה' המבורך' וכו'. אולם לא

הוזכר כלל להאריך באמירת 'והוא רחום' כפי שנוהגים היום העולם,

והמקור היחידי להאריך ב'והוא רחום' הוא מהרמ"א שהביא כן בשם האור זרוע, אמנם גם זה לא ברור היכן ראה זאת בדבריו דהרי האור זרוע כתב - 'לאחר שאומרים והוא רחום מיד החזן אומר ברכו במשך גדול, ומשמע להדיא שרק באמירת 'ברכו' יש להאריך ולא ב'והוא רחום'. וצריך ביאור במנהג העולם.

דברי התעוררות במנהג זה

בספר זה השולחן [ח"ב סי' רצ"ג ס"ג] כתב וז"ל 'יש להתפלא על כללות העולם שנשתכח מהם הנהגה זו מכל וכל עד שאפילו מי שידוע מזה כבר מתבייש להאריך, ועכשיו מקיימים כל מיני מנהגים שאין איש יודע מקורם, ואילו מנהג זה אשר יסודותיו מראשוני הראשונים הזניחו לגמרי ואפ' שמתן שכרו בצדו וכמו שכתבו הראשונים שע"ז יש הצלחה גדולה להנצל מכל נזק במשך השבוע, ומסיים שם דענין זה הוא גם כלפי הקהל בעניינתם ברוך ה' המבורך לעולם ועד [כדכתב השערי תשובה] וגם אם החזן לא האריך לפחות הקהל יאריכו, עכ"ד.

מתי אין מאריכים

עיי' בספר תקון תפילה [ח"א עמ' י' מובא באוצר החכמה] שיש חמשה זמנים בשנה שראוי שלא להאריך ב'ברכו' מטעמים שונים.



הערב הלואה זו מותרת דהרביה היא בין ישראל לעכו"ם.

והנה יש להקשות מדוע בערב בדיניהם יש כאן איסור רבית בין הערב ללוה והרי אין זה מעותיו של הערב אלא של העכו"ם ואיסור רבית הוא שרירותו מעותיו ע"י הלואה וכאן המעות הם של העכו"ם ואין רווח לערב כלל בהלואה זו דהרי צריך הערב לשלם לעכו"ם.

וכך הקשה בחדושי רעק"א ו'לא הבנתי במה נעשו מעותיו של ערב לדון אותו למלוה' וכתב שם בסוף דבריו 'ואולי באמת אינו רבית מדינא רק חומרא בעלמא'

ובשו"ת אבני נזר (יו"ד סימן קפ"ח) ביאר סוגיא זו שכל הנאה שמגיעה לאדם ע"י חיסור ממונו של חברו חשיב שחבירו נתן לו המעות שהתחסר בשביל שתבוא לידי הנאה זו ולכן באופן שערב ישראל אומר לעכו"ם תלוה המעות לישראל ואני אשלם לך וא"כ כל מה שקיבל הלוה המעות מן העכו"ם הם רק ממונו בשביל זה נחשב שהערב עצמו נתן המעות לישראל וא"כ יש כאן רבית בין הערב לישראל. (עיי"ש בהרחבה)

ולפי הנ"ל חשבתי לומר שגם בנידון דנן שאומר האחד לחבירו שיתן מעות לעני וישלם לו א"כ האם קיים בזה מצות צדקה דלרעק"א לכא' לא יקיים בזה מצות צדקה דלא נתן משלו לעני אבל לפי מה שחידש האבני נזר שהנאה שמגיעה לאחד ע"י חיסור ממונו של השני נחשב שחיסור הממונו עצמו הגיע לנהנה א"כ ג"כ נחשב שקיבל העני המעות מאותו אחד שהתחסר בשביל כך וקיים בזה מצות צדקה.

(כמוכן שאין להסיק מכאן כל הוראה למעשה אלא רק באתי לעורר לב המעיניים)

הוא רק בהלואה בין ב' יהודים אבל מותר ליהודי ללוות או להלוות לגוי ברבית. ובאופן שרוצה יהודי ללוות מגוי ברבית אלא שאין הגוי מסכים להלוותו רק אם יהיה ערב להלואה וישראל אחר ערב לעכו"ם להלואה זו על סכום הקרן והריבית, הדין הוא כזה דאם הערב הוא ערב בדיניהם (ערב שלוף דוץ) דהיינו שהעכו"ם יתבע ההלואה רק מן הערב והערב אח"כ יתבע כספו מן הלוה נחשב שלווה ישראל מן הערב ישראל דכיון דכל הדין דבריים של הלוה הוא עם הערב נחשב להלואה בין הערב ללוה ואסור. (ובפשוטות הוא איסור דא')

אבל באופן שהערב הוא ערב רגיל שתחילה יתבע העכו"ם הלוואתו מן הלוה ורק אם לא ישלם הלוה יתבע מן

פיו ובציוויו, וזה הוא דין ערב דאם אומר לפלוני שיתן מעות לפלוני בן דעת ואשלם אני לך חייב וכמש"כ הר"ן (קידושין ד: מדפי הר"ף) שבאופן זה כ"ע לא פליגי שחייב.

אבל אולי מצות צדקה לא קיים דלעני לא הגיע ממונו אלא ממון חברו ואי נימא שמצות צדקה הוא לתת את שלו לעני לכא' לא מקיימים בזה מצות צדקה ויש לקנות המעות בקנין המועיל מהיושב על ידו ורק אח"כ ליתנם לעני.

וחשבתי להביא ראיה לנידון זה מסוגיא בפרק איזהו נשך (ב"מ עא:): גבי ישראל שנעשה ערב לעכו"ם כדי שילווה לישראל ברבית. ונבאר בקצרה העולה שם מן הסוגיא - דהנה ידוע לכל דאיסור רבית מהתורה

איתא במשנה בשקלים (פ"א מ"ז) השוקל על ידי עני ועל ידי שכנו ועל ידי בן עירו פטור (מן הקלבו) ואם הלך חייב דהיינו שתיקנו חכמים שכל המחויב במחצית השקל יוסיף מטבע מועט (קלבו) כדי שיהיה להקדש אפשרות להחליף המחציות שקלים לשקלים בלא להפסיד, אבל מי שאינו מחויב מעיקר הדין במחצית השקל או שנתן מחצית השקל בשביל אחר פטור מן הקלבו.

ומבואר במשנה דהגם שיש דין על כל אחד לתת מחצית השקל וכדאיתא בקרא "זה יתנו כל העובר על הפקודים" וגו' אין דין שיתן כל אחד משלו דוקא אלא גם אם נתן האחד עבור שכנו, יצא השכן ידי חובת מחצית השקל, וכ"כ בשו"ת אג"מ (או"ח ח"א סימן קצ"א) שמוכח ממתניתין שאין דין שיתן משלו דוקא וכמש"כ.

והנה יש לדון לענין מצות צדקה אם יש דין שיתן לעני משלו או דגם אם אחר נותן בעבורו מקיים בזה מצוות צדקה.

ובתוס' בקידושין (ח: ה) ד"ה צדקה) כתבו 'וי"מ דלא מיקרי צדקה אלא הנותן משלו כמו צדק משלך ותן לו' משמע ששונה דין צדקה מדין מחצית השקל ובצדקה המצוה היא לתת משלו לעני (ועיי' שם באג"מ שהאריך בה).

והנה מצוי מאוד במחזורותינו שנמצאים בבית הכנסת או בבית המדרש ומגיע עני לבקש צדקה ופעמים שאין ביד הרוצה לתת לעני מעות מצויות כעת ואומר ליושב על ידו שיתן לעני גם בעבורו וישלם לו אח"כ החלק שנתן בשבילו.

ויש לדון בזה האם קיים אותו אחד מצוות צדקה או לא, דזה ברור שבאמירתו ליושב על ידו שיתן לעני וישלם לו אח"כ חייב עצמו מדין ערב להשיב לנותן מה שנתן עבורו שהוציא מעות על

לא תאחר לשלמו



בבימ"ד אחד ולומדים בחבורה, עושה אשתו נסיון, ומתקשרת לראשון, וראו זה פלא, קול בקע מתוך הטלפון, כן?, הוא שואל, ולמשמע זהות המתקשרת מחל הוא לגמגום, היום מחר מחורתיים עוד שבוע וחודש, כך טלפון אחר טלפון, קצת עצוב.

ואז מגיעים ברשימה ללוה אשר הותר את משפחתו עצבה יחד עם המלווה, בעוברו לדור מחוץ לשכונה - בבית החיים, ללא פריעת החוב. מה עושים? שואלת האשה, לא נעים להתקשר לאלמנה, מי אשמר שנעים לה כל הסיפור, ולבסוף הם נמנים וגומרים להתקשר לידיד המשפחה אשר מפנה אותם לידיד נוסף: "הוא מטפל בכל החובות שהנפטר הותר אחריו, דברו איתו" הוא מפנה.

ואכן, זה האיש, הוא ישלם כל חוב שהותר הנפטר, אך לא יאומן כי יסופר מתרגש אותו ידיד המשפחה, תשמעו סיפור: לפני כשבוע מתקשרת בתו של הרב... ז"ל ומתארת בזה"ל: "אבא הגיע אליי בחלום, ואמר לי כי צער גדול יש לו בעולם העליון מחוב שהוא הותר בעולם הזה, ושנעשה מאמץ לאתר את בעלי החוב", "אנא", מבקשת הבת: "תעשה מאמץ לאתר אם נותרו עוד אנשים שכאלה". "והנה", מסיים האיש, "אתם מתקשרים על החוב שהותר הנפטר אצלכם".

מבהיל!

"לאחר שמונה חדשים", מספר בעל המעשה, ישבתי איתו, לאחר כשמונה חודשים מאז עבר אירוע רפואי מורכב ביותר אשר במהלכה זכרונו לטווח ארוך נפגם, וכל גמ"ח הכספים פשוט נעמד מלכת, מה זה "נעמד מלכת" אתם שואלים?, זה לא רק שלא יצאו כספים, גם אף לווה לא פנה להחזיר כסף שהוא חייב, כן, עצוב, אבל זו המציאות.

היה זה אי שם בתמוז תשפ"א, מיודעינו קרס לתוך עצמו, וכשהתעורר בביה"ח הוא לא הכיר אף אחד, כמעט לא את בני משפחתו אשר עטפו אותו באהבה מכל כיוון, סיבת הקריסה התבהרה לאחר כחודשיים כמחלה קשה אשר מטיפוליה הוא מתאושש בימים אלו (ועוד זקוק לתפילה יצחק בן תמר לרפ"ש בתושח").

כל פעילותו למען האחר פשוט עמדה מלכת, מחלוקת ירקות לנזקקים סחיבת ארון לאשה זקנה ועד גמ"ח כספים פעיל אשר הלווה כסף לכל דורש, גמ"ח שכאמור פעילותו עמדה מלכת לאחר האירוע הרפואי שעבר.

וכעת, ב"ה כשרוחו אט אט שבה אליו וזכרונו מתעורר בו, ישבה עמו אשתו המסורה על פנקסיו השונים בו מתועדים כל ההלוואות שהגמ"ח הלווה לאנשים. הוא מתחיל להתקשר לאנשים להזכיר על חוב שנשכח (בשוגג ו/או במזיד...) אך אין קול ואין עונה, שמהם באמצע סדר לימוד הוא תוהה, אך מאחר וכבר מניין לווים לא עונה, ולא היה חשש כי כולם שוהים

אותם ע"י מחשבות קודש שילוו וילבו אותם. ויאם הדברים שלקמדת בית לנושא היקר והקדוש של הקמת בית בישראל. מה מאד חשובות מחשבות קודש אלו, ביסוד הבית וב"אחזקתו" כל הימים.

שבו תרצה השכינה לשרות, וממנו יזדככו נפשות ישראל. עכ"ד. מכאן נלמד גם אנו "להחשיב את מעשינו" - תרתי משמע. לדעת כמה חשובים הם ולהפירות אותם ולרומם

כל אחד ואחד.
"לחשוב מחשבות - לעשות", משמעותה להכיר ולהתבונן בתוך העשייה. לא הקמת מקדש להקברת קרבנות גרידא, אלא יצירת מקום

כל המטרה היא - "ושכנתי בתוכם".
שע"י השראת השכינה במקדש וע"י הקרבת קרבנות בו, **מתעלה נפשו של כ"א מבני ישראל ומתקרבת אל ה'.** בכך מתקיים בה: "ושכנתי בתוכו של

>>> המשך מעמ" 2